

Łukasz JANKOWSKI*

WZROST GOSPODARCZY I JEGO CZYNNIKI NA PRZYKŁADZIE POLSKIEJ GOSPODARKI W LATACH 2003-2009

Zarys treści: Wzrost gospodarczy jest istotnym zagadnieniem makroekonomicznym oraz ważnym elementem finansów publicznych. Jego poziom uzależniony jest od kilku czynników, które zostały przeanalizowane w niniejszym artykule na przykładzie polskiej gospodarki.

Słowa kluczowe: wzrost gospodarczy, czynniki wzrostu gospodarczego, handel zagraniczny, inwestycje bezpośrednie, bezrobocie.

Wprowadzenie

Tematyka wzrostu gospodarczego jest bardzo ważna do pełnego zrozumienia funkcjonowania gospodarki rynkowej. Ponadto jest to jeden z głównych problemów makroekonomicznych i finansów publicznych.

Zgodnie z art. 216 ust. 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.¹, „nie wolno zaciągać pożyczek lub udzielać gwarancji i poręczeń finansowych, w następstwie których państwowy dług publiczny przekroczy 3/5 wartości rocznego produktu krajowego brutto”. Zapis ten znajduje swoje odzwierciedlenie również w Ustawie z dnia 29 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych², która szczegółowiej reguluje działania Rady Ministrów, zmierzające do nieprzekroczenia przez dług publiczny 60 % Produktu Krajowego Brutto (PKB).

Wzrost gospodarczy stanowi podstawę wzrostu poziomu życia obywateli, wzrostu inwestycji, a przez to lepszego rozwoju sfery budżetowej. Mówiąc o wzroście gospodarczym należy rozumieć sytuację, w której efekt gospodarowania społeczeństwa z roku na rok poprawia się, poprzez stałe zwiększanie zdolności danego kraju do produkcji towarów i usług pożądanych przez ludzi. Inaczej można określić, iż wzrost gospodarczy jest to ilościowe zwiększenie się

* absolwent Instytutu Ekonomii i Zarządzania Politechniki Koszalińskiej

¹ Dz. U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 ze zm.

² Dz. U. z 2009 r., Nr 157, poz. 1241.

z okresu na okres podstawowych wielkości ekonomicznych, a przede wszystkim dochodu narodowego na jednego mieszkańca.

W związku z powyższym można wywnioskować, iż na wielkość wzrostu gospodarczego ma wpływ zdolność produkcyjna danej gospodarki, a więc: ilość i jakość występujących w niej materialnych zasobów naturalnych, rodzaj majątku trwałego, poziom techniki produkcji i osobowych czynników produkcji (na przykład poziom kwalifikacji pracy, poziom bezrobocia itp.).

Wzrost gospodarczy w danej gospodarce może być osiągnięty poprzez wzrost gospodarczy krótkookresowy, średniookresowy lub wzrost gospodarczy długookresowy.

Wzrost gospodarczy krótkookresowy występuje w gospodarce, która charakteryzuje się wysokim poziomem bezrobocia oraz niewykorzystanym kapitałem i ziemią. Zaangażowanie tych czynników wytwórczych spowoduje wzrost PKB.

Wzrost gospodarczy długookresowy ma miejsce w gospodarce, w której są wykorzystane wszystkie czynniki produkcji. Pomimo zaangażowania pełnych mocy produkcyjnych wzrost gospodarczy jest możliwy do uzyskania poprzez zwiększenie podaży pracy i kapitału oraz wzrostu efektywności wykorzystania czynników wytwórczych.

Celem artykułu jest przeanalizowanie problematyki wzrostu gospodarczego na przykładzie Polskiej gospodarki w latach 2003-2009. Biorąc pod uwagę teorię cyklu koniunkturalnego (cykl Juglara) w okresie objętym analizą mamy do czynienia ze średniookresowym wzrostem gospodarczym. W związku z powyższym zostaną przeanalizowane czynniki tego wzrostu gospodarczego.

Czynniki wzrostu gospodarczego

Biorąc pod uwagę systematykę czynników wzrostu gospodarczego można wyróżnić ujęcie historyczne oraz ujęcie modelowe. Ujęcie historyczne dotyczy analizy głównych czynników wzrostu gospodarczego tj. kapitału, ziemi, pracy oraz wiedzy technicznej. Ujęcie modelowe sprowadza się do przeanalizowania czynników bezpośrednich tj. zatrudnienie i wydajność pracy oraz pośrednich: majątku produkcyjnego, inwestycji oraz ich efektywności.

Kapitał. Wzrost całkowitych zasobów kapitału oraz kapitału przypadającego na jednego zatrudnionego, przy danej liczebności siły roboczej, pozwala na zwiększenie produkcji. Należy jednak mieć na uwadze, iż w miarę upływu czasu kapitał się zużywa i w celu utrzymania istniejącego zasobu kapitału wymagany jest określony poziom inwestycji. Jeżeli w danej gospodarce wzrośnie zatrudnienie, to chcąc utrzymać odpowiedni poziom kapitału przypadającego na jednego zatrudnionego należy zapewnić odpowiednio wysoki poziom inwestycji. Wówczas wzrośnie techniczne uzbrojenie pracy, co pozwoli na zwiększenie

wydajności pracy, czyli wielkości produkcji wytworzonej przez jednego zatrudnionego w gospodarce. W związku z powyższym wzrost zasobu kapitału jest jednym z podstawowych czynników wzrostu gospodarczego.

Ziemia. Czynnik ten jest ważny w gospodarkach charakteryzujących się wysoką produkcją rolniczą. W tych krajach inwestycje w dziedzinie odwadniania, nawadniania i użyźniania, wykorzystywania efektywniejszych, nowocześniejszych narzędzi rolniczych mogą zwiększyć obszary ziemi uprawnej, jak i jej jakość. Rola ziemi w gospodarkach uprzemysłowionych odgrywa mniejszą rolę jako czynnik wzrostu gospodarczego.

Praca. Przyrost PKB może mieć miejsce poprzez zwiększenie poziomu zatrudnienia (ograniczenia bezrobocia) lub poprzez wzrost wydajności obecnie zatrudnionej siły roboczej. W związku z powyższym można wywnioskować, iż tempo wzrostu gospodarczego uzależnione jest od tempa wzrostu zatrudnienia potencjalnych zasobów ludności oraz tempa wzrostu wydajności pracy.

Wiedza techniczna (know-how). Jest jednym z najważniejszych czynników wzrostu gospodarczego. Międzynarodowa Izba Handlowa w Paryżu definiuje ten czynnik jako całokształt wiadomości, czyli fachowej wiedzy oraz doświadczeń w zakresie technologii i procesu produkcyjnego dla określonego wyrobu. Postęp techniczny dokonuje się przez wynalazki, a więc odkrywanie nowej wiedzy oraz innowację, tj. zastosowanie nowej wiedzy w procesie produkcji. W związku z powyższym wzrost gospodarczy nie wynika ze zmiany zasobu kapitału, ziemi, czy pracy, lecz również dzięki postępowi wiedzy technicznej³.

Ocena ratingowa polskiej gospodarki

Pewnym czynnikiem mającym wpływ na wzrost gospodarczy w Polsce było podniesienie ratingu długoterminowego zagranicznego z BBB+ do A- i krótkoterminowego w walucie krajowej z A-/A2 do A/A1 pod koniec marca 2007 roku przez jedną z największych na świecie agencji ratingowych Standard&Poor's. Świadczyło to o stabilności gospodarki, szansach na utrzymanie wzrostu gospodarczego. Ponadto agencja Fitch Ratings podtrzymała 26 marca 2010 r. długoterminowy rating Polski dla zadłużenia w walucie zagranicznej

³ Na podstawie: David Begg, Rudiger Dornbusch, Stanley Fischer, *Ekonomia-Makroekonomia*, PWE, Warszawa 1996 r., wyd. 2.

Stanisław Gomułka, *Teorie innowacji i wzrostu gospodarczego*, Wyd. CASE, Warszawa wyd. 1.

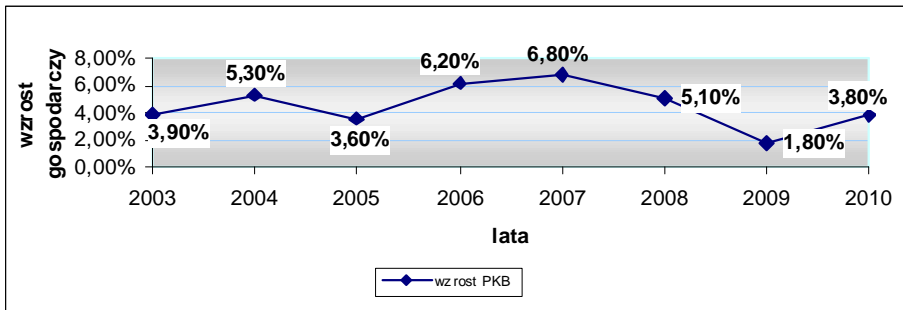
Praca zbiorowa pod red. Stefan Marciniak, *Makro i mikro ekonomia. Podstawowe problemy*, PWN, Warszawa 2001, wyd. 3.

Mieczysław Nasiłowski, *System rynkowy: podstawy mikro i makroekonomii*, Wyd. KeyText, Warszawa 1998 r.

(Issuer Defaulte Ratings IDR) na poziomie A-, a w walucie krajowej A. Taka postawa agencji ratingowych świadczy o dobrej ocenie polskiej gospodarki w aspekcie utrzymania długu publicznego na stabilnym poziomie poniżej 60% PKB, szansach na wzrost gospodarczy w kolejnych latach.

Analiza czynników wzrostu gospodarczego Polski w latach 2003-2009

W niniejszym artykule zostanie przedstawiony cykl koniunkturalny Polski w latach 2003-2010 oraz jego czynniki przy wykorzystaniu podstawowych wskaźników makroekonomicznych, jednocześnie podążających za zmianami na rynkach inwestycyjnych, takich jak: produkt krajowy brutto (PKB), sprzedaż detaliczna (AD), produkcja przemysłowa (AS), inflacja konsumpcyjna (CPI), stopa bezrobocia, podstawowe stopy procentowe, bilans handlu zagranicznego, poziom nakładów inwestycyjnych. Od 2003 roku odnotowano wzrost gospodarczy, który określa się wzrostem dynamiki produktu krajowego brutto (PKB). W 2007 roku odnotowano maksimum wzrostu gospodarczego, który nastąpił głównie przez wzrost dynamiki wartości dodanej brutto w budownictwie o 16,4 %, handlowi i naprawom o 10,8% oraz przetwórstwu przemysłowemu o 9,5%⁴. Na rys. 1 przedstawiono kształtowanie się wzrostu gospodarczego Polski w latach 2003-2009.

Rysunek 1. Wzrost gospodarczy w Polsce w latach 2003-2010

Figure 1. Economic growth in Poland

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Mały Rocznik Statystyczny Polski 2008*, GUS, Warszawa LI s. 460; *Mały Rocznik Statystyczny 2010*, GUS, Warszawa LIII s. 475 oraz z Internet Securities Businesswire (28.01.2011)

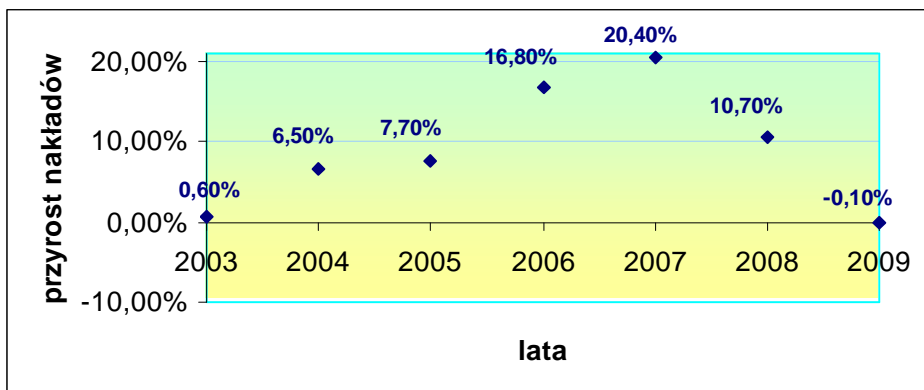
Source: Own elaboration based on *Mały Rocznik Statystyczny Polski 2008*, GUS, Warszawa LI p. 460; *Mały Rocznik Statystyczny 2010*, GUS, Warszawa LIII p. 475 and Internet Securities Businesswire (28.01.2011)

⁴ *Mały rocznik statystyczny Polski 2008*, GUS, Warszawa LI s. 464.

Jak można zauważyć, w analizowanym okresie maksimum wzrostu gospodarczego osiągnięto w 2007 roku. Spowodowany on był w dużej części przez środki z funduszy strukturalnych przyznanych Polsce w latach 2004-2006. Jak wynika z danych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego wartość tych środków wynosiła 8,6 mld euro, co stanowi 54,4% ogółu kapitału przyznanego krajom wchodzącym do Unii Europejskiej w 2004 roku. Z pewnością miała ona wpływ na wzrost innowacyjności gospodarki, rozwój regionalny, modernizację rolnictwa, a przez to na szybszy wzrost gospodarczy⁵. Ponadto jak wynika z danych z Departamentu Rachunków Narodowych GUS na wzrost gospodarczy w 2007 roku miały wpływ następujące kategorie: popyt krajowy, który wpłynął na wzrost w 8,4%, spożycie ogółem 4,3%, spożycie indywidualne 3,1%, akumulacja 4,1%, nakłady brutto na środki trwałe 3,4%, saldo obrotów z zagranicą -1,8% oraz wartość dodana brutto 5,8%. W 2006 roku zauważono podobną tendencję wpływu na przyrost PKB. W dalszej części analizy przeanalizowane zostaną istotniejsze kategorie.

Analizując akumulację, która składa się z nakładów brutto na środki trwałe oraz zapasów traktowanych jako inwestycje dla uproszczenia do analizy przyjęto inwestycje bezpośrednie dokonane zarówno przez inwestorów krajowych i zagranicznych. Jak wynika z rys. 2 w Polsce odnotowano od początku 2003 roku wzrost nakładów inwestycyjnych. Przyrost ich wyrażony jest w stosunku rok do roku. Szczyt tego przyrostu znajduje się w 2007 roku, który wyniósł 20,4%. Skupiając się na latach 2003-2007 można byłoby prognozować, że przyrost inwestycji będzie rósł dalej, gdyż znajdowały się w trendzie wzrostowym. Natomiast od 2008 r. nastąpiło odwrócenie wzrostowego trendu przyrostów nakładów inwestycyjnych w Polskiej gospodarce, co w porównaniu z rys.1 przyczyniło się do spadku wzrostu gospodarczego. Największy spadek nakładów inwestycyjnych zaobserwowano w 2009 r., który wyniósł -0,1%, co odzwierciedliło się w dużym spadku przyrostu Produktu Krajowego Brutto do poziomu 1,8% w stosunku do roku poprzedniego.

⁵ Z danych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego.

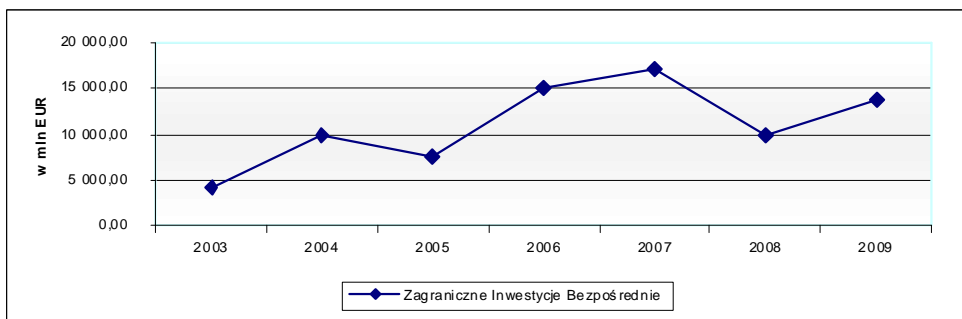
Rysunek 2. Przyrost nakładów inwestycyjnych w Polsce w latach 2003-2009

Figure 2. The increasement of investment in Poland in 2003-2009

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Mały Rocznik Statystyczny Polski 2008*, op. cit. s. 447; *Mały Rocznik Statystyczny Polski 2010*, op. cit., s. 457

Source: Own elaboration based on *Mały Rocznik Statystyczny Polski 2008*, op. cit. p. 447; *Mały Rocznik Statystyczny Polski 2010*, op. cit., p. 457

Istotnym czynnikiem do przeanalizowania są zagraniczne inwestycje bezpośrednie napływające do Polski w latach 2003-2009, gdyż od ich wysokości może zależeć przyszły kurs waluty. Kształtowanie się napływu kapitału zagranicznego przedstawiono na rys. 3.

Rysunek 3. Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce na lata 2003-2009

Figure 3. Foreign direct investments in Poland in 2003-2009

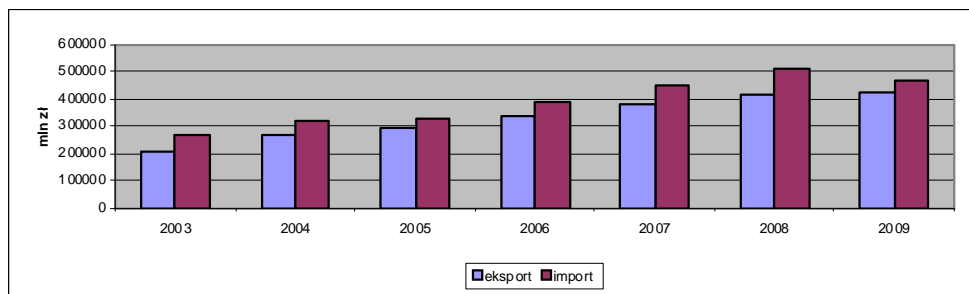
Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.nbp.pl (23.04.2011r.)

Source: Own elaboration based on www.nbp.pl (23.04.2011)

Jak wynika z rys. 3 inwestycje zagraniczne również znajdowały się w trendzie wzrostowym do 2007 r. Można było się spodziewać, że w dłuższym okresie będą rosły dalej, co byłoby korzystne dla polskiej gospodarki. Najwyższy wzrost

inwestycji zagranicznych, bo aż o ponad 58 % rdr odnotowano w 2004 roku. Przyczyną takiego wzrostu były inwestycje w kapitał własny oraz reinwestowane zyski, które wzrosły odpowiednio o 44,76% oraz 6 971,62% w stosunku do roku poprzedniego. Wzrost napływu kapitału zagranicznego w postaci inwestycji bezpośrednich jest pozytywnym zjawiskiem, gdyż gospodarka dąży do wzrostu gospodarczego. Jednak zagraniczne inwestycje bezpośrednie mają jeszcze inną bardzo ważną funkcję związaną z kształtowaniem się kursu walutowego w przyszłości. Aby to przeanalizować należy rozpatrzeć wskaźnik otwartości gospodarki a więc (eksport – import), który jest po części z tym związany. Na rys. 4 przedstawiono kształtowanie się wymiany handlowej w latach 2003-2009.

Analiza danych z rys. 4 pokazuje, że w każdym roku import jest większy od eksportu. Tak więc odnotowuje się deficyt w bilansie handlowym, który kształtuje się w miarę na stałym poziomie. W latach 2004-2005 mamy do czynienia ze spadkiem deficytu odpowiednio o ponad 6% i 25% rdr oraz o 56,96% w 2009 roku, w którym zaobserwowano spadek deficytu bilansu handlowego o 40.043,17 mln zł. Natomiast w latach 2006-2008 odnotowano wzrost odpowiednio o ponad 26%, 33,9 % rdr oraz 39,41% rdr w 2008 roku, w którym deficyt bilansu handlowego zamknął się w wysokości 93.040,89 mln zł. Powstałe saldo bilansu handlowego może być pokryte przez zagraniczne inwestycje bezpośrednie lub inwestycje portfelowe. Od źródła tego pokrycia zależy przyszły kurs walutowy, dlatego przedstawiono na rys. 5 pokrycie wspomnianego deficytu inwestycjami bezpośrednimi.

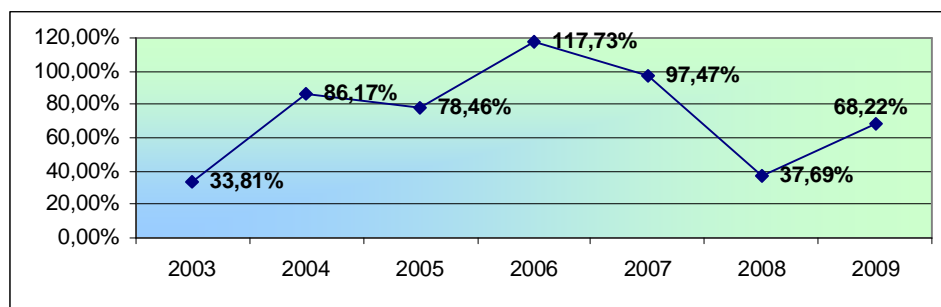

Rysunek 4. Kształtowanie się handlu zagranicznego Polski w latach 2003-2009

Figure 4. Formation of Polish foreign trade in 2003-2009

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Mały Rocznik Statystyczny Polski 2008*, op. cit. s. 374; *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2005*, GUS, Warszawa LXV, s. 545; *Mały Rocznik Statystyczny 2010* op. cit., s. 384 oraz www.nbp.pl (22.04.2011)

Source: Own elaboration based on *Mały Rocznik Statystyczny Polski 2008*, op. cit. p. 374; *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2005*, GUS, Warszawa LXV, p. 545; *Mały Rocznik Statystyczny 2010* op. cit., p. 384 and www.nbp.pl (22.04.2011)

Rysunek 5. Pokrycie deficytu w bilansie płatniczym zagranicznymi inwestycjami bezpośrednimi w Polsce w latach 2003-2007

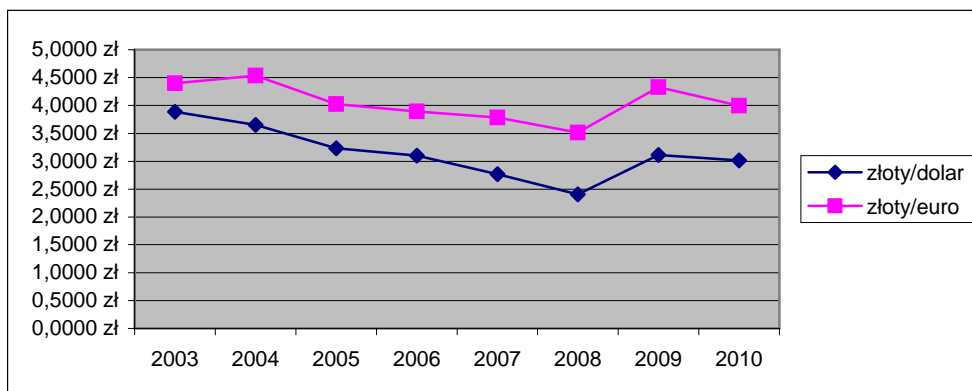
Figure 5. Cover the deficit in balance of payments foreign direct investment in Poland in 2003-2007

Źródło: Opracowano na podstawie rysunek 4 oraz www.nbp.pl (24.04.2011)

Source: Own elaboration based on chart 4 and www.nbp.pl (24.04.2011)

Jak wynika z danych zaprezentowanych na rys. 5 pokrycie deficytu bilansu płatniczego zagranicznymi inwestycjami bezpośrednimi jest na bezpiecznym poziomie od 2004 roku do 2007 r. W 2006 roku osiągnięto szczyt, wynoszący około 118 %, na który wpłynął znaczący wzrost nakładów inwestycyjnych. Oznacza to, że ujemne saldo bilansu płatniczego zostało pokryte z nadwyżką przez inwestycje bezpośrednie. W latach 2004-2007 w mniejszym stopniu deficyt został pokryty przez inwestycje portfelowe, a więc przez niestabilny kapitał. Takie ukształtowanie sugeruje aprecjację kursu polskiej złotówki w tych latach. W 2008 roku współczynnik pokrycia deficytu bilansu handlowego Polski zagranicznymi inwestycjami bezpośrednimi spadł do poziomu 37,69%, co spowodowało deprecjację kursu walutowego w 2009 roku, co przedstawiono na rys. 6.

Jak wynika z rys. 6 odnotowano aprecjację złotówki w długim okresie wobec innych walut w latach 2003-2008. Dotychczasowa analiza wskazuje, iż taka sytuacja powinna się utrzymywać w dalszym okresie. W krótkim okresie, tj. w 2009 r. nastąpiło zjawisko parking currencies. Zjawisko to występuje w sytuacji, gdy mamy do czynienia z niepewnością na rynku finansowym czy gospodarce, z którą mieliśmy do czynienia od 15 września 2008 r. podczas kryzysu finansowego, który zapoczątkował upadek amerykańskiego Banku Inwestycyjnego Lehman Brothers. Wówczas inwestorzy lokowali, czy też „parkowali” swoje oszczędności w walutach pewnych, stabilnych, takich jak na przykład frank szwajcarski (CHF), czy dolar amerykański (USD), a to powoduje wzrost kursu tych walut a tym samym deprecjację polskiej waluty w krótkim okresie.

Rysunek 6. Aprecjacja i deprecjacja krótkookresowa złotówki w latach 2003-2009

Figure 6. Short-term appreciation and depreciation of the Polish zloty in 2003-2009

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.nbp.pl (24.04.2011)

Source: Own elaboration based on www.nbp.pl (24.04.2011)

Tabela 1. Dynamika sprzedaży detalicznej i produkcji przemysłowej w latach 2003-2009

Table 1. Dynamics of retail sales and of industrial production in 2003-2009

Lata	Dynamika AS	Dynamika AD
2003	8,3 %	3,6 %
2004	12,6 %	2,5 %
2005	3,7 %	-2,4 %
2006	11,6 %	7,2 %
2007	10,7 %	7,6 %
2008	3,6%	5,0 %
2009	-4,5%	1,7 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2007*, op. cit., produkcja przemysłowa 2003-2006 s. 831, sprzedaż detaliczna 2003-2006 s. 537 oraz *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2008*, op. cit., produkcja przemysłowa 2007 s. 838, sprzedaż detaliczna 2007 s. 540; *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2009*, LXIX, Warszawa, s. 813 i 848, *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2010*, op. cit. s. 909, 587

Source: Own elaboration based on *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2007*, op. cit., industrial production 2003-2006 p. 831, retail sales 2003-2006 p. 537 and *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2008*, op. cit., industrial production 2007 p. 838, retail sales 2007 p. 540; *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2009*, LXIX, Warszawa, p. 813 i 848, *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2010*, op. cit. p. 909, 587

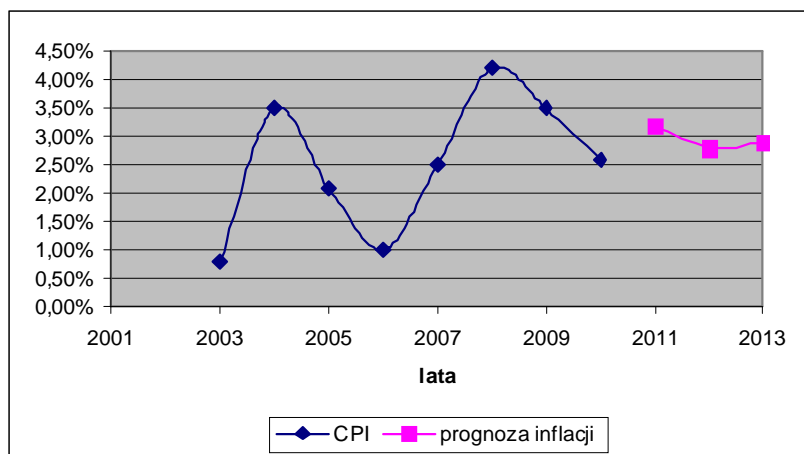
Kolejnym czynnikiem wzrostu Produktu Krajowego Brutto w 2007 roku był popyt krajowy, który przyczynił się do wzrostu gospodarczego w 8,4%. Dla pełniejszej analizy tego problemu posłużono się zagregowanym popytem oraz zagregowaną podażą w latach 2003-2009. W metodologii Głównego Urzędu Statystycznego zagregowany popyt określony jest jako sprzedaż detaliczna, natomiast zagregowana podaż jako produkcja przemysłowa. Od 2003 do 2006 roku odnotowano większą dynamikę zagregowanej podaży, tak więc powstała nadwyżka, która spowodowała przyrost zapasów. Zgodnie z podstawowym prawem ekonomii gospodarka dąży do równowagi. Punkt ten powstaje w wyniku przecięcia krzywych zagregowanego popytu oraz zagregowanej podaży. Prowadzi to do określenia cen i takiej wielkości realnego produktu narodowego brutto, którą producenci oferują na rynku a odbiorcy chcą kupić.

Skupiając się na 2007 roku, można prognozować wielkości poszczególnych wskaźników makroekonomicznych w przyszłości. Jak wynika z tabeli 1 zauważono utrzymującą się nadwyżkę makroekonomiczną, która trwała od 2003 roku do końca 2007 roku, prowadzącą do gromadzenia zapasów przez firmy w sposób nieplanowany, co skłaniało je do ograniczania wielkości produkcji w następnych latach, co już zauważono od 2008 roku, gdzie dynamika produkcji przemysłowej zmalała do poziomu 3,6% oraz w 2009 roku do poziomu -4,5%. Towarzyszy temu również spadek przyrostu sprzedaży detalicznej, który w 2009 roku wyniósł zaledwie 1,7%. Takie zjawisko makroekonomiczne przyczyniło się do wzrostu poziomu bezrobocia począwszy od 2009 roku oraz spadku cen, poprzez spadek inflacji od 2008 r., co szczegółowo przedstawiono na rys 7.

Jak wynika z danych na rys. 7 na podstawie projekcji inflacyjnej Narodowego Banku Polskiego w 2011 roku zaobserwowano możliwy wzrost inflacji do poziomu ponad 3%, która będzie utrzymywała się w miarę na stałym poziomie w granicach 3%.

W kolejnym etapie analizy wyznaczono wydajność pracy w gospodarce i porównano z indeksem płac. Wyniki przedstawiono w tabeli 2.

Wynika z tego, iż w latach 2007-2009 powstała presja inflacyjna w wysokości odpowiednio 1,4%, 11,43 % oraz 9,35% w 2009 roku wynikająca z wyższego przyrostu indeksu płac w stosunku do wydajności pracy w gospodarce. W takiej sytuacji Narodowy Bank Polski, a ściślej Rada Polityki Pieniężnej, w celu jej ograniczenia inflacji, której głównym celem powinien być cel inflacyjny powinna podwyższyć stopy procentowe. Kształtowanie się stóp procentowych Narodowego Banku Polskiego w latach 2003-2010 przedstawia rys. 8. Jak można zaobserwować na rys. 8, pomimo istnienia presji inflacyjnej, Rada Polityki Pieniężnej obniżyła stopy procentowe, prawdopodobnie z uwagi na nadwyżkę makroekonomiczną utrzymującą się w latach 2003-2007 oraz w celu pobudzenia gospodarki do inwestowania przez dostęp do tańszego kapitału.

Rysunek 7. Średnioroczna inflacja CPI w Polsce wraz z projekcją inflacyjną Narodowego Banku Polskiego na lata 2003-2013

Figure 7. CPI inflation in Poland and projection of inflation for the 2003-2013 made by Polish National Bank

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Mały Rocznik Statystyczny Polski 2008*, op. cit., s. 208; *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2009*, op. cit., s.458; *Raport o inflacji*, www.nbp.pl (07.03.2011)

Source: Own elaboration based on *Mały Rocznik Statystyczny Polski 2008*, op. cit., p. 208; *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2009*, op. cit., p. 458; *Raport o inflacji*, www.nbp.pl (07.03.2011)

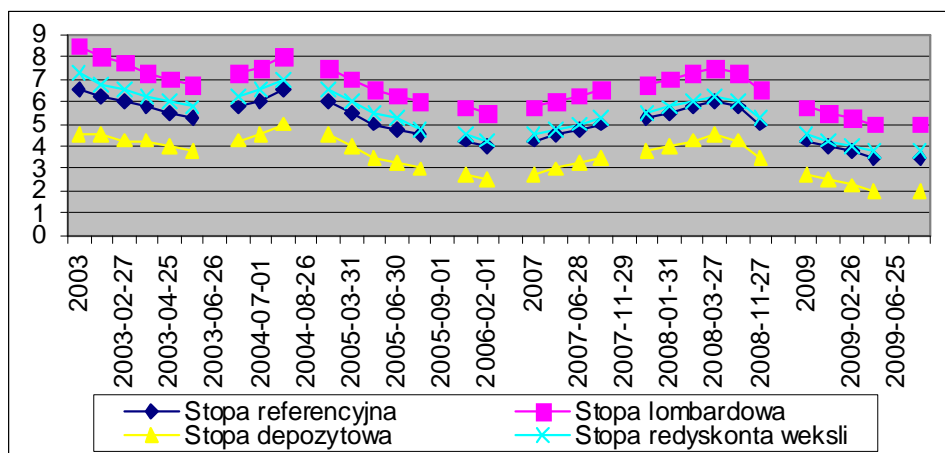
Tabela 2. Wydajność gospodarki oraz presja inflacyjna w latach 2003-2009 w polskiej gospodarce

Table 2. Productivity of the economy and inflation pressure in the Polish economy in 2003-2009

Rok	Dynamika produkcji przemysłowej	Dynamika zatrudnienia	Wydajność	Indeks płac	Presja inflacyjna
2003	8,30%	-1,12%	9,42%	4,20%	-5,22%
2004	12,60%	-0,25%	12,85%	4,00%	-8,85%
2005	3,70%	1,70%	2,00%	3,80%	1,80%
2006	11,60%	2,04%	9,56%	4,90%	-4,66%
2007	10,70%	4,70%	6,00%	7,90%	1,90%
2008	3,60%	4,93%	-1,33%	10,10%	11,43%
2009	-4,50%	-0,65%	-3,85%	5,50%	9,35%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych jw.

Source: Own elaboration based on ibid.

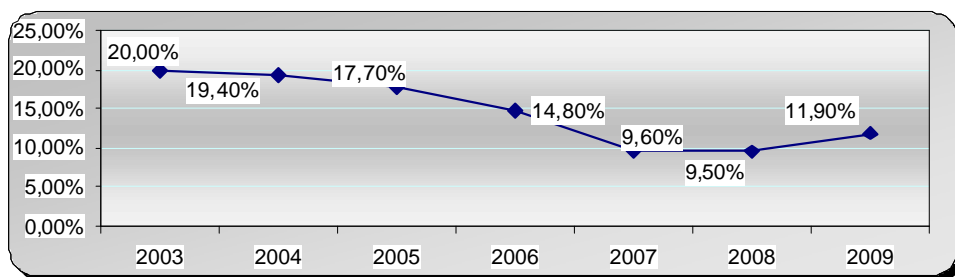

Rysunek 8. Kształtowanie się stóp procentowych w Narodowym Banku Polskim w latach 2003-2010

Figure 8. Evolution of interest rates in the Polish National Bank in the years 2003-2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.nbp.pl (24.04.2011)

Source: Own elaboration based on www.nbp.pl (24.04.2011)

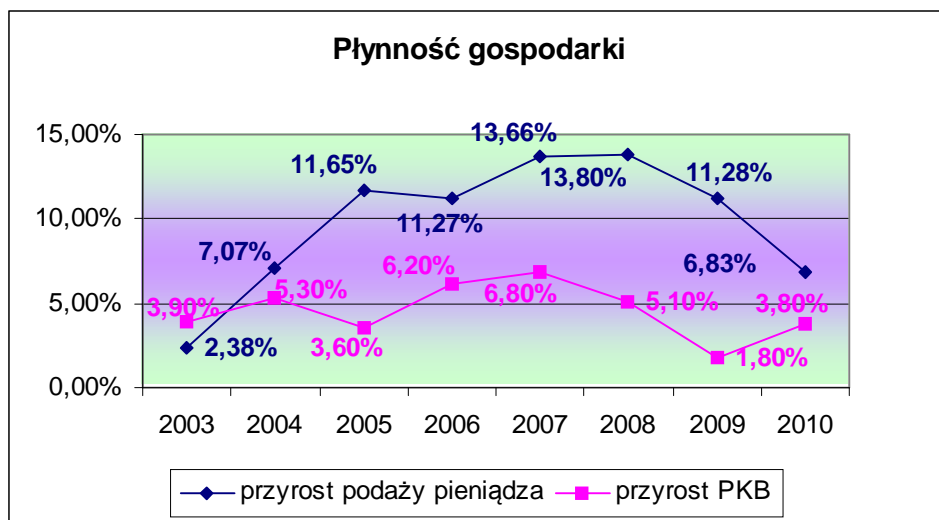
Rysunek 9. Stopa bezrobocia w Polsce w latach 2003-2009

Figure 9. Unemployment in Poland in 2003-2009

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2005*, GUS, Warszawa LXV, (dane za 2003,2004) s. 247; *Rocznik Statystyczny Polski 2007*, op. cit., (dane za 2005, 2006) s. 252; *Mały Rocznik Statystyczny Polski 2008*, op. cit., (dane za 2007 r.) s. 153; *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2009*, op. cit., s. 250; *Mały Rocznik Statystyczny Polski 2010*, op. cit., s. 154

Source: Own elaboration based on *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2005*, GUS, Warszawa LXV, (data for 2003,2004) p. 247; *Rocznik Statystyczny Polski 2007*, op. cit., (data for 2005, 2006) p. 252; *Mały Rocznik Statystyczny Polski 2008*, op. cit., (data for 2007 r.) p. 153; *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2009*, op. cit., p. 250; *Mały Rocznik Statystyczny Polski 2010*, op. cit., p. 154

Analiza gospodarki od strony podaży pieniądza pozwoli na poznanie przyczyn przyrostu nakładów inwestycyjnych w polskiej gospodarce w analizowanym okresie, a przez to zilustruje kolejny czynnik pośredni wzrostu gospodarczego, który osiągnięto głównie przez ich przyrost. Jak można zaobserwować na rys.10 na przełomie 2003 i 2004 roku zaczęła się w gospodarce polskiej nadwyżka płynności, która pogłębiała się do 2009 roku. Nadwyżkę płynności określa się jako różnicę przyrostu agregatu pieniężnego M3 a przyrostem PKB. Spowodowało to wzrost atrakcyjności polskiej gospodarki do inwestowania, co znajdowało swoje odzwierciedlenie w przyroście nakładów inwestycyjnych w tych latach, które wzrastały rok do roku od 0,6% w 2003 roku do 20,4% w 2007 roku. Inwestycje te w dużej mierze zostały zrealizowane przez zagranicznych inwestorów, którzy dokonywali w Polsce inwestycji bezpośrednich. Wartość ich ciągle rosła do 2007 roku, co szczegółowo zostało przedstawione na rys. 3.

Rysunek 10. Przyrost podaży pieniądza, a przyrost Produktu Krajowego Brutto w latach 2003-2010

Figure 10. The growth in money supply and growth of Gross Domestic Product in the years 2003-2010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.nbp.pl (24.04.2011) oraz jw.

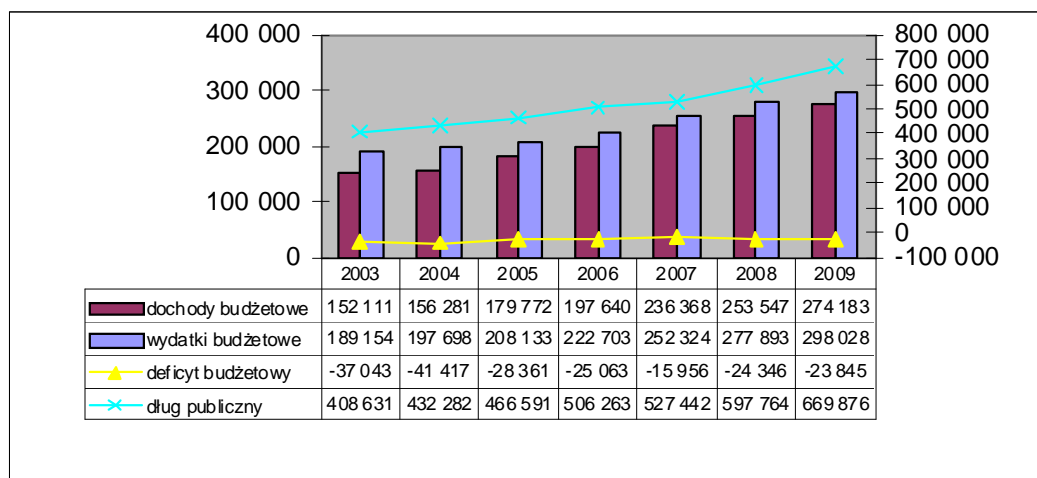
Source: Own elaboration based on www.nbp.pl (24.04.2011) and ibid.

Jednak taka nadwyżka płynności oddziałowuje negatywnie na inne elementy gospodarki. Istnieje racjonalne wytłumaczenie, że stopa wzrostu PKB określa potrzebę płynności w gospodarce. Jeżeli podaż pieniądza jest większa oznaczać może wzrost inflacji. Wynika to z ilościowej teorii pieniądza. Natomiast od 2003 do

2007 roku inflacja utrzymywała się na niskim poziomie. W 2008 roku wyniosła 4,2%, gdzie osiągnęła szczyt w tym przedziale czasowym. Powodem jej wzrostu był wzrost podaży pieniądza o 13,8%, przy jednoczesnym mniejszym wzrost PKB, który w 2008r. wyniósł 5,1%.

Natomiast w latach 2003 oraz 2005-2007 inflacja utrzymywała się na niskim poziomie od 1% do 2,5% rdr. przy jednoczesnej rosnącej nadwyżce płynności. Wynika to z faktu, że pieniądź w postaci kredytów zasilil bazę monetarną i został ulokowany w aktywach. Jednak w długim okresie utrzymywanie się takiego stanu rzeczy nie wróży zbyt dobrze.

Innym czynnikiem pośrednim wzrostu gospodarczego jest polityka fiskalna, którą należy przeanalizować, by móc postawić tezę dotyczącą czynników mających wpływ na wzrost gospodarczy polskiej gospodarki. Na rys. 11 przedstawiono podstawowe determinanty polityki fiskalnej Polski w latach 2003-2009 w postaci dochodów i wydatków budżetowych, deficytu i długu publicznego.

Rysunek 11. Komparacja podstawowych determinantów polityki fiskalnej Polski w latach 2003-2009

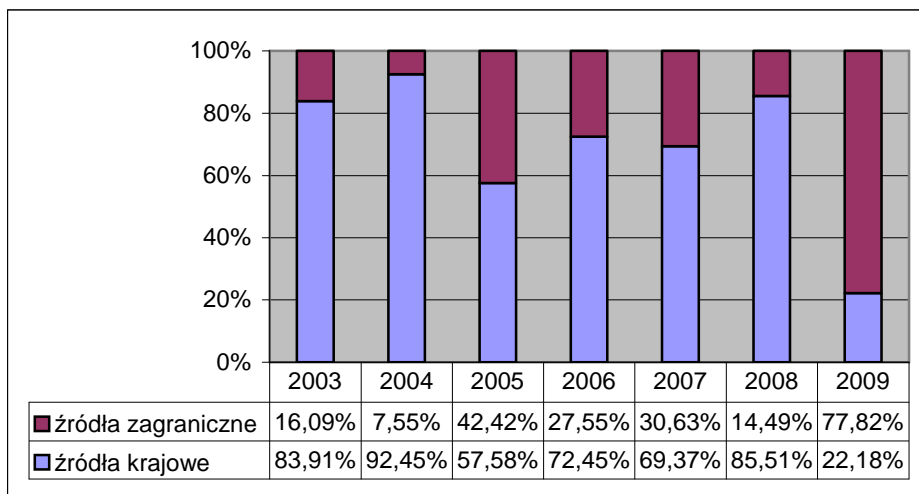
Figure 11. Comparison of basic determinants of fiscal policy of Poland in 2003-2009

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2010, op. cit., s. 688-690, 952; Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2007, op. cit., s. 624, 628, 679; Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2005, op. cit., s. 679, 628, 624

Source: Own elaboration based on Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2010, op. cit., p. 688-690, 952; Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2007, op. cit., p. 624, 628, 679; Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2005, op. cit., p. 679, 628, 624

Jak można zaobserwować corocznie w latach 2003-2009 odnotowuje się wzrost dochodów, wydatków oraz długu publicznego. Dochody budżetu państwa w 2003 roku wyniosły 152,1 mld zł i stanowiły 97,7% poziomu zaplanowanego w ustawie budżetowej, natomiast wydatki budżetu 189,2 mld zł, tj. 97,3% planowanej kwoty w ustawie budżetowej. W 2004 r. dochody budżetu państwa wyniosły 156,3 mld zł i stanowiły 101,1% poziomu zaplanowanego w ustawie budżetowej, natomiast wydatki budżetu – 197,7 mld zł, tj. 98,9% planowanej kwoty w ustawie budżetowej. W konsekwencji deficyt budżetu państwa osiągnął poziom 41,4 mld zł i był o 8,6% niższy od planowanego w ustawie budżetowej. W porównaniu z 2003 r. deficyt budżetowy był wyższy o 11,8%.

Jak można zauważyć porównując dane z rys. 10 z danymi rys. 1 wzrostowi produktu krajowego brutto od 2003 roku towarzyszy wzrost długu publicznego, natomiast deficyt budżetowy w latach 2003-2009 oscyluje na poziomie od 15.956 mln zł w 2007 roku do 41 417 mln zł w 2004 roku.

Rysunek 12. Struktura źródeł finansowania deficytu budżetowego Polski w latach 2003-2009

Figure 12. The structure of financing the budget Polish deficit in 2003-2009

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych jw.

Source: Own elaboration based on ibid.

W 2005 roku odnotowano spadek wzrostu gospodarczego do poziomu 3,6%. Spowodowało to spadek udziału deficytu budżetowego w PKB do poziomu 2,88% oraz wzrost udziału długu publicznego w PKB do poziomu 47,45%. Spowodowane to było spadkiem finansowania deficytu źródłami krajowymi, które wyniosły

57,58% oraz spadek dokonanych prywatyzacji, które wyniosły 3.848 mln zł i pokryły deficyt w 9,29%.

W 2006 roku udział długu publicznego w produkcie krajowym brutto pozostał na w miarę stałym poziomie w porównaniu do roku poprzedniego wynoszącym 47,75%. Spowodowane to było wysokim tempem wzrostu gospodarczego, który wzrósł do poziomu 6,2% oraz spadkiem udziału deficytu budżetowego w PKB, który wyniósł 2,36%.

Podobną sytuację zaobserwowano w 2007 roku, w którym osiągnięto rekordowy wzrost gospodarczy wynoszący 6,8%. Spowodowało to spadek udziału deficytu w produkcie krajowym brutto do poziomu 1,36% oraz spadek udziału długu w PKB do poziomu 44,88%.

W latach 2006-2007 taka właściwość spowodowana była wysokim tempem wzrostu gospodarczego oraz wysokim finansowaniem deficytu z wykorzystaniem źródeł krajowych. W latach następnych zaobserwowano pogorszenie się relacji deficytu budżetowego oraz długu publicznego do produktu krajowego brutto, a to za sprawą kryzysu finansowego na świecie, który rozpoczął się we wrześniu 2008 roku.

Podsumowanie

Skupiając się na 2007 roku, w którym osiągnięto maksimum wzrostu gospodarczego wynoszące 6,8%. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego wpłynął na to: popyt krajowy w 8,4%, spożycie ogółem 4,3%, spożycie indywidualne 3,1%, akumulacja 4,1%, nakłady brutto na środki trwałe 3,4%, saldo obrotów z zagranicą -1,8% oraz wartość dodana brutto 5,8%.

Uwagę należy zwrócić na wyższy wzrost wydajności gospodarki w latach 2003-2007 niż wzrost płac oraz na wzrost płynności w gospodarce. Przyczyniło się to do ogromnego napływu kapitału w postaci zagranicznych inwestycji bezpośrednich, które w roku tym osiągnęły maksimum i wyniosły zgodnie ze statystyką Narodowego Banku Polskiego 17 196 mln EUR. Przyrost nakładów inwestycyjnych wyniósł 20,4% i był to wzrost najwyższy w analizowanym okresie. Takie ukształtowanie zmiennych przyczyniło się do tak ogromnego wzrostu gospodarczego w polskiej gospodarce, a tym samym do spadku bezrobocia z 20% w 2003 roku do 9,5% w 2008 roku.

Pewien wpływ na wzrost gospodarczy miała polityka fiskalna, a ściślej wzrost wydatków budżetowych, które spowodowały wzrost długu publicznego z 408 mld zł w 2003 roku do poziomu 669 mld zł w 2009 r.

W 2009 roku na spadek wzrostu gospodarczego do poziomu 1,8% miały wpływ następujące czynniki: spadek nakładów inwestycyjnych z poziomu 10,7% w 2008 roku do poziomu -0,1% w 2009 roku, występująca od 2008 roku

i pogłębiająca się nadwyżka zagregowanego popytu nad zagregowaną podażą, spadek cen uwidoczniiony poprzez spadek inflacji (CPI) z poziomu ponad 4% w 2008 roku do poziomu 3,5% w 2009 roku, spadek wydajności gospodarki polskiej z -1,33% w 2008 roku do poziomu -3,85 % w 2009 roku, wzrost stopy bezrobocia z poziomu 9,5 % w 2008 roku do 11,9% w 2009 roku, sfinansowanie deficytu budżetowego w 2009 roku źródłami zagranicznymi w wysokości 77,82%. Tendencja ta wzrosła znacząco z poziomu 14,49% w 2008 roku.

Bibliografia

1. Begg D., Dornbusch R., Fischer S., *Ekonomia-Makroekonomia*, PWE, Warszawa 1996 r., wyd. 2.
2. Gomółka S., *Teorie innowacji i wzrostu gospodarczego*, Wyd. CASE, Warszawa wyd. 1.
3. *Makro i mikro ekonomia. Podstawowe problemy*, red. S. Marciniak, PWN, Warszawa 2001, wyd. 3.
4. Nasiłowski M., *System rynkowy: podstawy mikro i makroekonomii*, Wyd. KeyText, Warszawa 1998 r.
5. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r., Nr 78, poz. 483 ze zm.).
6. Ustawa z dnia 29 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2009 r., nr 157, poz. 1241).
7. *Mały Rocznik Statystyczny Polski 2008*, GUS, Warszawa LI.
8. *Mały Rocznik Statystyczny Polski 2010*, GUS, Warszawa LIII.
9. *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2005*, GUS, Warszawa LXV.
10. *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2007*, GUS, Warszawa LXVII.
11. *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2008*, GUS, Warszawa LXVIII.
12. *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2009*, rok LXIX, Warszawa.
13. *Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2010*, GUS, Warszawa LXX.
14. Internet Securities Businesswire z dnia 28.01.2011 r.
15. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego ze strony internetowej: www.mrr.gov.pl z dnia 15.10.2008 r.
16. www.nbp.pl z 24.04.2011 r.

ECONOMIC GROWTH AND ITS FACTORS ON THE EXAMPLE OF POLISH ECONOMY IN 2003-2009

Economic growth is an important issue and an important component of macroeconomic public finance. Its level depends on several factors that were analyzed in this article on the example of the Polish economy.

Keywords: economic growth, factors of economic growth, foreign trade, direct investment, unemployment.